

Φτάνει πια με την υποκρισία! Φτάνει πια η διάλυση του δημόσιου πανεπιστημίου! της Ξένιας Χρυσόχου

24/10/2010 - 19:43

Στις 26/9/2010 η υπουργός Παιδείας είχε παρουσιάσει τις θέσεις της κυβέρνησης για την Ανώτατη Παιδεία. Από εκείνο το λόγο, καθώς και το λόγο του Πρωθυπουργού και του υφυπουργού κ. Πανάρετου που μιλούσε για την προστασία του καταναλωτή, φαινόταν ποια είναι η κατεύθυνση των αλλαγών που επεξεργάζονται για το Πανεπιστήμιο. Χθές (23/10/2010), στη σύνοδο πρυτάνεων στο Ρέθυμνο, η Υπουργός παρουσίασε το κείμενο «διαβούλευσης» για τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ. Δεν υπάρχουν λόγια για να περιγράψει κανείς το συναίσθημα ενός πανεπιστημιακού που διάβασε το κείμενο. Το μόνο που μπορώ να πω είναι: Φτάνει πια! Φτάνει πια με την κοροϊδία, τον εξευτελισμό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, την υποτίμηση της νοημοσύνης μας! Φτάνει πια!

Το σχέδιο νόμου που προτείνεται, αν περάσει, θα φέρει μη αναστρέψιμες αλλαγές στο Πανεπιστήμιο. Αποτελεί ένα υβρίδιο πολιτικών που έχουν εφαρμοστεί, συχνά με αποτυχία, σε άλλες χώρες χωρίς να αποτιμάται η ακαδημαϊκή τους επιτυχία, η σχέση τους με την Ελληνική κοινωνία και τις συνθήκες ζωής. Μιλούν για στρατηγική για την Εθνική Παιδεία αντιγράφοντας μοντέλα, υποτιμώντας ανάγκες και επιπτώσεις. Τυχαίο; Δεν νομίζω. Ήρθε ή ώρα να μιλήσουμε έξω από τα δόντια για το τι σημαίνει αυτό.

Είχα αρχίσει να γράφω ένα κείμενο ανάλυσης του νομοσχεδίου όπως φαινόταν από τις εξαγγελίες των Δελφών αλλά μετά την κατάθεσή του δεν θα επιδοθώ σε αναλύσεις. Θα υπάρξουν και τέτοιες. Θα μιλήσω σαν μαχόμενος πανεπιστημιακός, σαν ένας άνθρωπος που βρίσκεται μέσα στα αμφιθέατρα και προσπαθεί να δώσει το καλύτερο στους φοιτητές, σαν ένας άνθρωπος που δεν έχει υποστείει τη σημαία της έρευνας, που βάζει από το μισθό του για να τρέχει σε συνέδρια, που αφιερώνει τις διακοπές του σε θερινά σχολεία, που θέλει να στήσει πέντε πράγματα που να προωθούν την έρευνα και την παραγωγή νέας γνώσης στην Ελλάδα. Είμαστε πολλοί τέτοιοι στην Ελλάδα και βαρεθήκαμε την υποκρισία, την κοροϊδία, την υποτίμηση της δουλειάς και της ζωής μας. Φτάνει πια!

Σπούδασα στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών σε μια περίοδο όπου οι μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές δεν ήταν δυνατές στο χώρο της ψυχολογίας στην Ελλάδα. Αφού ολοκλήρωσα τη διατριβή μου και δούλεψα στη Γαλλία έζησα στην Αγγλία για 7 χρόνια διδάσκοντας ως μέλος Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού σε βρετανικό πανεπιστήμιο πριν επιστρέψω στην Ελλάδα το 2004, στο Πάντειο, όπου διδάσκω κοινωνική ψυχολογία. Τα τελευταία χρόνια έχω ζήσει όλες τις προσπάθειες «μεταρρύθμισης» του Ελληνικού πανεπιστημίου έχοντας την εμπειρία δύο άλλων συστημάτων και έχω αρθρογραφήσει συχνά. Επειδή είμαι παιδί του δημόσιου πανεπιστημίου, επειδή προσπαθώ να ανταποδώσω με τη δουλειά μου συγχωρέστε την οργή που ελπίζω να διαφαίνεται μέσα από αυτό το κείμενο.

Φτάνει πια! Είναι γεγονός ότι το πανεπιστήμιο έχει προβλήματα και ότι η καθημερινότητα τόσο των φοιτητών όσο και των καθηγητών και εργαζομένων είναι πολύ δύσκολη. Η κτηριακή υποδομή είναι ανεπαρκής, δεν υπάρχει αρκετό προσωπικό για να είναι οι υπηρεσίες αποτελεσματικές, υπάρχουν αγκυλώσεις στον τρόπο εργασίας, υπηρεσίες έχουν δοθεί σε ιδιώτες και κοινοπραξίες όπου δουλεύουν άνθρωποι με πολύ κακές εργασιακές σχέσεις, συνάδελφοι χρησιμοποιούν το πανεπιστήμιο για δραστηριότητες επιχειρηματικού τύπου, φοιτητές προσπαθούν να αποκτήσουν πτυχίο και όχι να σπουδάσουν. Το πανεπιστήμιο δεν είναι διαφορετικό από την κοινωνία στην οποία βρίσκεται. Αν η κοινωνία διαπλέκεται στον ίδιο βαθμό θα συμβαίνει αυτό και στο πανεπιστήμιο. Αυτή είναι η καθημερινότητά μας και αυτήν δεν την αλλάζουν τα νέα μέτρα που έρχονται να μειώσουν την δημόσια χρηματοδότηση, να δημιουργήσουν νέες εστίες διαπλοκής, να χειραγωγήσουν την έρευνα, να μετατρέψουν τα πανεπιστήμια σε κολέγια που θα αναζητούν πόρους επιβίωσης αντί να παράγουν νέα γνώση.

Φτάνει πια η υποκρισία! Δεν δικαιούνται να λένε ότι θα πατάξουν τη διαπλοκή μεταξύ πρυτάνεων και φοιτητικών παρατάξεων μειώνοντας τη δημοκρατική συμμετοχή της πανεπιστημιακής κοινότητας, διορίζοντας τους πρυτάνεις, συγκεντρώνοντας εξουσίες σε συμβούλια, αυτοί που για χρόνια χρησιμοποιούν τις φοιτητικές νεολαίες για να ελέγχουν τις εκλογές πρυτανικών αρχών. Είναι τραγικό να καταργείται ένας δημοκρατικός θεσμός προς όφελος της συγκέντρωσης εξουσίας σε λίγους μη εκλεγμένους και νομιμοποιημένους. Είναι επίσης τραγικό να καταργείται ένας δημοκρατικός θεσμός γιατί κάποιιοι τον καταστρατηγούν. Η κατάληξη αυτού του επιχειρήματος θα ήταν να καταργήσουμε τη δημοκρατική εκλογή βουλευτών γιατί κάποιιοι επίορκοι εμπλέκονται σε ρουσφέτια... Το υπουργείο ενδιαφέρεται να έχει τον άμεσο έλεγχο των πανεπιστημίων μέσω μιας ελιτ που θα διαπλέκεται με την

πολιτική εξουσία. Ένα πανεπιστήμιο που πειθαρχείται δεν προάγει την ελεύθερη σκέψη και την κριτική ικανότητα. Οι πανεπιστημιακοί είμαστε δημόσιοι λειτουργοί και από αυτή μας την ιδιότητα πηγάζει η ακαδημαϊκή ελευθερία. Αν δουλεύουμε σε καθεστώς επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας αυτή η ελευθερία παύει να υπάρχει.

Φτάνει πια η κοροϊδία! Σε πολλά σημεία διαφαίνεται η θέληση του Υπουργείου να αποποιηθεί της συνταγματικής του ευθύνης να χρηματοδοτεί την ανώτατη εκπαίδευση. Η χρηματοδότηση των πανεπιστημίων θα γίνεται με βάση δείκτες που κυρίως αφορούν τον αριθμό των φοιτητών. Τα πανεπιστήμια θα χρηματοδοτούνται «με το κεφάλι». Χωρίς υποδομές πόσους θα πάρουν, πώς θα τους διδάσκουν; Αυτό θα οδηγήσει σε μια «άρπα κόλλα» για τους πολλούς για να γίνεται μια δαρβινικού τύπου επιλογή σε αυτούς που θα συνεχίσουν για μεταπτυχιακά (όπου εκεί το άρθρο 16 δεν θα προστατεύει τους φοιτητές από τα διδάκτρα και άρα θα μπουν για να επιβιώσει το πανεπιστήμιο). Άλλωστε άνεργοι θα βγαίνουν. Έχουν καταφέρει να πείσουν την κοινωνία ότι για την ανεργία των νέων επιστημόνων φταίνε τα πτυχία και όχι η οικονομία της αγοράς. Το επιχείρημα δεν στέκει. Τώρα οι απόφοιτοί μας διαπρέπουν τόσο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό όταν τους δοθεί χώρος να εξασκήσουν αυτά που έμαθαν. Άλλωστε η οικονομία της αγοράς φαλήρησε τη χώρα γιατί εφαρμόστηκε καλά, και όχι γιατί δεν εφαρμόστηκε. Ποιον κοροϊδεύουν όταν λένε ότι θέλουν το πανεπιστήμιο να συνδεθεί με την αγορά για να γίνει καλύτερο;

Φτάνει πια με τον εξευτελισμό της ζωής και της δουλειάς μας! Γιατί αφήνεται να εννοηθεί ότι οι διδάσκοντες είναι άσχετοι και δεν έχουν σχέση με τη διεθνή πραγματικότητα; Γιατί πρέπει να κρίνονται από ξένους, να έρχονται ξένοι να διδάξουν ενώ οι Έλληνες δεν έχουν το δικαίωμα να κάνουν το ίδιο; Δηλαδή αν έμενα στην Αγγλία θα ήμουν ικανότερη να έρθω να διδάξω εδώ απ'οτι είμαι τώρα; Έχει σκεφτεί κανείς σε ποιες συνθήκες ζουν και δουλεύουν οι συνάδελφοι στο εξωτερικό και σε ποιες εμείς; Δεν δικαιούνται να ομιλούν για διεθνοποίηση αυτοί τους οποίους παρακαλάμε μήνες να λήξουν το οικονομικό θέμα με τους εκδοτικούς οίκους του εξωτερικού για να έχουμε πρόσβαση στα επιστημονικά περιοδικά που αποτελούν το πρωτογενές υλικό για τη δουλειά μας. Σήμερα οι δύο μεγαλύτεροι οίκοι ο Wiley και ο Elsevier δεν δίνουν πια περιοδικά στην κοινοπραξία των Ελληνικών πανεπιστημίων και κάποιοι έχουν το θράσος να μας μιλούν για ερευνητική παραγωγή. Έχουν το θράσος να μιλούν για έρευνα αυτοί που από το Φλεβάρη που έληξε ο διαγωνισμός για ένα ανταγωνιστικό πρόγραμμα χρηματοδότησης έρευνας με προδιαγραφές διεπιστημονικότητας (Θαλής) ακόμα «μαγειρεύουν» τα αποτελέσματα και αλλάζουν στο δρόμο τα κριτήρια και μεταθέτουν τις προθεσμίες. Έχουν το θράσος να μιλούν για ανταγωνισμό με το εξωτερικό όταν συνάδελφος στην Ολλανδία έλαβε 2,5 εκατ. ευρώ από το κράτος για να κάνει έρευνα και συνάδελφος στην Ελβετία 2 εκατ. ελβετικά φράγκα το χρόνο για 8 χρόνια για τον ίδιο σκοπό. Ούτε ο Αινσταιν να ήμουνα δεν θα μπορούσα να συναγωνιστώ. Προς το παρόν τους εκλιπαρώ να μου στέλνουν άρθρα από περιοδικά. Έχουν το θράσος να μιλούν για υποτροφίες στους φοιτητές όταν το ερευνητικό πρόγραμμα διδακτορικής έρευνας (Ηράκλειτος) δύο χρόνια μετά την προθεσμία υποβολής αιτήσεων τώρα ίσως να αρχίσει. Οι φοιτητές φεύγουν στο εξωτερικό όπου έχουν αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας. Εκτός και αν εννοούν τη διεθνοποίηση με το να στέλνουμε τα καλύτερα παιδιά μας να κάνουν πρωτογενή έρευνα έξω. Έχουν το θράσος να μιλούν για προγραμματισμό όταν 800 και πλέον εκλεγμένοι συνάδελφοι με βάση τους κοινούς προγραμματισμούς ιδρυμάτων και υπουργείου περιμένουν τον διορισμό τους δύο και πλέον χρόνια και εν τω μεταξύ δουλεύουν δωρεάν για το πανεπιστήμιο.

Φτάνει πια με την απαξίωση του λειτουργήματός μας και της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Με βάση το νέο νομοσχέδιο οι μισθοί όσων εργαζονται στο πανεπιστήμιο θα χρηματοδοτούνται σε ένα ελάχιστο όριο από το κράτος και μετά με βάση κριτήρια θα εξαρτώνται από πόσα χρήματα θα βρίσκει το πανεπιστήμιο. Ποιός ακριβώς θα χρηματοδοτήσει τις κοινωνικές επιστήμες; Δεν θα χειραγωγείται η όποια έρευνα από τις ανάγκες των χορηγών; Δεν θα εξευτελίζονται οι πανεπιστημιακοί στην προσωπική τους διαπραγμάτευση με τους πρυτάνεις και τα συμβούλια για το μισθό τους; Δεν θα υπάρχει διαπλοκή; Είναι δοκιμασμένο το σύστημα στην Αγγλία με καταστροφικά για την έρευνα αποτελέσματα. Λίγα κέντρα (τα λεγόμενα αριστείας) θα μπορούν στοιχειωδώς να δουλέψουν και οι υπόλοιποι θα είναι στο επίπεδο μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

Φτάνει πια με τον εμπαιγμό των νέων! Οι φοιτητές των μεταλυκειακών αυτών ιδρυμάτων μετά από μια εξουθενωτική κούρσα εντατικοποιημένων σπουδών από το γυμνάσιο, θα εκλιπαρούν για διαβίου επιμορφώσεις στις επιχειρήσεις για να βρουν δουλειά, χωρίς επαγγελματικά δικαιώματα που απορρέουν από την επιστημονική πειθαρχία που σπούδασαν. Θα συνθέτουν μόνοι τους το πτυχίο τους σε σχολές και όχι σε τμήματα που αντιστοιχούν σε γνωστικά αντικείμενα. Με εξατομικευμένα πτυχία και δεξιότητες, καταχρεωμένοι από τα φοιτητικά δάνεια, που το νομοσχέδιο προτείνει να υπάρξουν σε συννενόηση με το τραπεζικό σύστημα, θα βγαίνουν μόνοι στην αγορά εργασίας. Οι απόφοιτοι θα είναι χρεωμένοι μέχρι το λαιμό, δεν θα μπορούν να βρουν δουλειά και θα αναγκάζονται να δουλεύουν για

ένα κομμάτι ψωμί για να ξεχρεώσουν. Τότε δεν θα τους λένε ότι τα πτυχία δεν ανταποκρίνονται στην αγορά εργασίας αλλά ότι οι ίδιοι και το ατομικό τους πτυχίο δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς. Δεν είναι εικόνα της φαντασίας μου αλλά πραγματικότητα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες με καταστροφικά κοινωνικά αποτελέσματα.

Φτάνει πια με τον εμπαιγμό της Ελληνικής κοινωνίας! Δεν είναι ανεκτό να ακούμε για συνενώσεις τμημάτων και πανεπιστημίων από κείνους που τα ίδρυσαν σε κάθε πόλη για να καλύψουν τις ανάγκες της περιφερειακής ανάπτυξης και να ικανοποιήσουν την εκλογική τους πελατεία. Σε αυτές τις συνθήκες που ζούμε χρειάζεται άραγε να ιδρυθεί τώρα αρχιτεκτονική σχολή στην εκλογική περιφέρεια της υπουργού Παιδείας; Επιτέλους πόσο ηλίθιοι νομίζετε ότι είμαστε;

Το δημόσιο πανεπιστήμιο προσέφερε και προσφέρει στην Ελληνική κοινωνία και η κοινωνία το ξέρει. Πως είναι δυνατόν όταν κάποιος πάει στο γιατρό με την ελπίδα να γιατρευτεί, να μην τον απασχολεί (αντίθετα να το θεωρεί θετικό) ότι αυτός σπούδασε στο Ελληνικό δημόσιο πανεπιστήμιο. Και οι γιατροί, οι δικηγόροι, οι πολιτικοί μηχανικοί και οι αρχιτέκτονες οι δάσκαλοι και οι καθηγητές (και αυτοί που δουλεύουν ως φροντιστές) και η πλειοψηφία όσων δουλεύουν στον ιδιωτικό τομέα σε θέσεις ευθύνης έχουν περάσει από το δημόσιο πανεπιστήμιο. Όταν βρισκόμαστε μπροστά σε ένα ερώτημα, μια αγωνία (πχ. σεισμός, γρίπη, οικονομία, κλιματικές αλλαγές) απευθυνόμαστε σε αυτούς που σπούδασαν, έκαναν έρευνα μπορούν να εξηγήσουν, να περιγράψουν να προβλέψουν τα φαινόμενα. Απευθυνόμαστε σε επιστήμονες. Αυτούς προσπαθεί να δημιουργήσει το πανεπιστήμιο.

Πέρα από αυτή την προσφορά στελέχωσης της κοινωνίας, το ελληνικό πανεπιστήμιο έφερε και μια βελτίωση της ζωής σε πολλούς αφού συντέλεσε στην κοινωνική κινητικότητα και επέτρεψε την καλύτερη κατάσταση της κοινωνικής κατάστασης για πολλά παιδιά λαϊκών στρωμάτων. Το πανεπιστήμιο ανακάτεψε την τράπουλα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και έδωσε τη δυνατότητα μόρφωσης και επαγγελματικής αποκατάστασης σε πολλούς. Αυτή είναι μια άλλη προσφορά του δημόσιου πανεπιστημίου στην Ελληνική κοινωνία.

Αυτό, το πανεπιστήμιο της μεταπολίτευσης η υπουργός θεωρεί ότι τελείωσε τον κύκλο του. Γιατί άραγε; Δεν θέλουμε πια ένα πανεπιστήμιο που να βγάζει επιστήμονες; Δεν θέλουμε πια ένα πανεπιστήμιο που να έχουν τη δυνατότητα να μπουν όσο το δυνατόν περισσότεροι, από όλες τις κοινωνικές τάξεις; Αν εξετάσουμε προσεκτικά τις πρωθυπουργικές και υπουργικές εξαγγελίες καθώς και το «κείμενο διαβούλευσης» σε συνδυασμό με το νόμο Γιαννάκου και την προσπάθεια αναθεώρησης του άρθρου 16 του συντάγματος φαίνεται καθαρά ότι οι κυβερνώντες δεν επιθυμούν ένα τέτοιο πανεπιστήμιο. Δεν επιθυμούν ένα πανεπιστήμιο ανοικτό στους πολλούς που να βγάζει επιστήμονες, ανθρώπους με μεθοδολογία, και κριτική σκέψη. Τα νέα μέτρα πρόκειται να δημιουργήσουν με αυταρχικούς όρους ένα μεταλυκειακό εκπαιδευτήριο το οποίο για να επιζήσει θα βασίζεται στους νόμους της αγοράς και άρα στην οικονομική συμμετοχή των φοιτητών που θα μετατραπούν σε πελάτες.

Εμείς στην πανεπιστημιακή κοινότητα, φοιτητές, καθηγητές και εργαζόμενοι λέμε φτάνει πια! Θα παλέψουμε για άλλη μια φορά για το δημόσιο πανεπιστήμιο, όχι αυτό που υπάρχει αλλά αυτό που θέλουμε και αυτό που αξίζει στην ελληνική κοινωνία. Θα δώσουμε τη μάχη απέναντι στην προπαγάνδα κατασκευοφάντησης του πανεπιστημίου και της νεολαίας. Θα δώσουμε τη μάχη κόντρα στο συνδικάτο μας που σήμερα σε μια εποχή ανέχειας, με εκλεγμένους συναδέλφους των οποίων εκκρεμεί ο διορισμός, ετοιμάζεται να δεχτεί 5 εκατ. ευρώ από την κυβέρνηση για να μας καλεί σε σύνεση απέναντι στα μέτρα. Θα δώσουμε τη μάχη ενάντια σε ένα προσχηματικό διάλογο που δεν αφήνει περιθώρια συζήτησης επί της ουσίας αλλά μας καλεί να συζητήσουμε τις επιμέρους διατάξεις εφαρμογής των νέων μέτρων.

Σε αυτή τη μάχη σας θέλουμε, αγαπητοί συμπολίτες, δίπλα μας. Αν οι αλλαγές αυτές περάσουν θα αλλάξει τελείως ο χαρακτήρας της ανώτατης εκπαίδευσης, το DNA των πανεπιστημίων όπως είπε η υπουργός. Αν η μάχη δεν δοθεί απόλυτη την Ελληνική κοινωνία μην παραξενευτείτε όταν θα διαπιστώσετε την αλλαγή του δικού της DNA.

Ξένια Χρυσόχου

Καθηγήτρια Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο